

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені АДМІРАЛА МАКАРОВА

ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК НУК

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 18

Миколаїв
2025

Редакційна колегія збірника:

Берестнєв В. Б., заслужений тренер (Миколаїв);
Бобіна О. В., канд. іст. наук, доц. (Миколаїв);
Гогоренко О. В., канд. філол. наук (Миколаїв);
Деркач В. М., заслужений тренер, канд. наук
з фіз. виховання та спорту, доц. (Миколаїв);
Карсканова С. В., канд. психол. наук, доц. (Миколаїв);
Коваль С. С., канд. фіз.-мат. наук, доц. (Миколаїв);
Матвієнко Л. В., канд. іст. наук, доц. (Миколаїв);
Матійко О. В., заслужений діяч мистецтв (Миколаїв);
Міняйлова А. В., канд. пед. наук, доц. (Миколаїв);
Наливайко В. С., канд. техн. наук, проф. (Миколаїв);
Трибулькевич К. Г., д-р пед. наук, доц. (Київ);
Філатова О. С., д-р філол. наук, проф. (Миколаїв);
Філіппова Н. М., канд. філол. наук, проф. (Миколаїв);
Чугуєва І. Є., канд. психол. наук, доц. (Миколаїв);
Шаповалова І. В., канд. філос. наук, доц. (Миколаїв)

Відповідальний за випуск: **Бобіна О. В.**

*Друкується за рішенням Вченої ради
Навчально-наукового гуманітарного інституту
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова
(протокол № 4 від 26.11.2025 р.)*

Гуманітарний вісник НУК: збірник наукових праць. — Випуск 18. —
Г 94 Миколаїв : Іліон, 2025. — 156 с.

У віснику опубліковані статті, що узагальнюють досвід роботи та результати досліджень у сфері вищої освіти та інших галузях знань. Основні рубрики вісника відповідають напрямам гуманітарної підготовки та соціально-гуманітарної освіти, яка здійснюється Навчально-науковим гуманітарним інститутом Національного університету кораблебудування. Вісник розрахований на викладачів, наукових працівників, фахівців, молодих науковців у сфері вищої освіти.

УДК 001(062.552)

© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2025

УДК 159.923-055.26

Межуєва К. Д.

студент спеціальності 053 Психологія, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), katernyna.mezhuieva@gmail.com

Олексюк О. М.

доцент кафедри української мови та літератури та методики навчання, Філологічний факультет Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), olesyaoleksyuk1@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я ЖІНКИ У ПЕРИНАТАЛЬНИЙ ПЕРІОД

У статті розглядаються психологічні особливості процесу адаптації жінок до вагітності в умовах наявного посттравматичного стресового розладу. Здійснено аналіз змін у психоемоційному стані жінки під час вагітності, яка є як фізіологічним, так і психологічно значущим етапом у житті. У статті визначено деякі фактори, які можуть сприяти покращенню психічного здоров'я та благополуччя матерів в Україні під час їхнього перинатального періоду.

Ключові слова: вагітність, ПТСР, тривожність, терапія, втрата вагітності, невиношування, ВПО, Україна.

Постановка проблеми. Вагітність є складним періодом змін у житті жінки, що супроводжується не лише фізіологічними, а й багатьма важливими психологічними змінами. У нормі цей період може супроводжуватися тривогою, коливаннями настрою, підвищеною вразливістю, стресом. Стрес – це неспецифічна реакція організму на будь-які вимоги або виклики зовнішнього або внутрішнього середовища. Важливо розрізняти два основних види стресу: гострий і хронічний. Гострий стрес виникає у відповідь на конкретні події чи ситуації, які тривають недовго. Натомість хронічний стрес – це тривалий, постійний або повторюваний стан напруги, який виникає внаслідок довготривалих труднощів або травматичних подій. Якщо він не отримує належного управління або терапевтичної підтримки, хронічний стрес може призвести до виснаження адаптивних можливостей організму, порушень роботи нервової та ендокринної систем, зокрема гіпоталамо-гіпофізарно-надниркової осі. Такий дисбаланс викликає підвищений рівень кортизолу, зниження імунітету та збільшує ризик розвитку посттравматичного стресового розладу (ПТСР), як, наприклад, у жінок, які мали у своєму досвіді психотравмуючі ситуації (втрати вагітностей у різні етапи виношування та материнства – від зачаття до першого року життя дитини). У контексті вагітності, особливо після перенесених репродуктивних втрат, хронічний стрес є одним із ключових факторів, що ускладнюють психологічну адаптацію, підвищують тривожність і порушують формування позитивної материнської ідентичності. Саме тому своєчасне виявлення і ефективна психоемоційна підтримка вагітних жінок зі стресовими розладами є надзвичайно важливими для збереження психічного і фізичного здоров'я матері та плода.

Метою статті є аналіз психологічних особливостей адаптації жінок до вагітності в умовах посттравматичного стресового розладу, а також дослідження розуміння українськими жінками психічного здоров'я через призму перинатального досвіду.

Актуальність роботи. Період вагітності є критичним етапом у житті жінки, що супроводжується глибокими фізіологічними, емоційними та соціальними змінами. Для більшості майбутніх матерів цей період є водночас ресурсним і вразливим, адже потребує значної психологічної адаптації до нових умов та ролей. Особливого значення набуває вивчення адаптаційних процесів у жінок, які мають досвід психотравмуючих ситуацій, оскільки їх переживання можуть стати тригером розвитку або загострення посттравматичного стресового розладу.

Сучасні соціально-політичні умови, зокрема війна в Україні, призводять до зростання кількості жінок, які стикаються з травматичним досвідом втрат, насильства, вимушеного переселення та невизначеності майбутнього. Це суттєво впливає на перебіг вагітності, якість материнства та подальший психоемоційний розвиток дитини.

Недостатність висвітлення особливостей психологічної адаптації вагітних у контексті ПТСР, отриманого внаслідок психотравмуючих подій зумовлює потребу у ґрунтовному аналізі механізмів адаптації, факторів ризику та ресурсів подолання, що дозволить розробити більш ефективні психокорекційні та психопрофілактичні заходи для підтримки жінок у перинатальному періоді.

Таким чином, дослідження психологічних особливостей адаптації до вагітності та шляхів подолання ознак ПТСР має високу наукову та практичну значущість, адже спрямоване на збереження психічного здоров'я матері та дитини, формування здорового материнства й підтримку сімей у кризових умовах.

Виклад результатів дослідження. Від етапу планування вагітності й до післяпологового періоду сімейна пара стикається з численними фізіологічними та психологічними викликами, які потребують адаптації. У цей час важливою є професійна підтримка як для жінки, так і для її оточення.

У сфері охорони материнства та дитинства в Україні передбачено консультування з планування

сім'ї, психологічну допомогу та спостереження під час вагітності. Деякі пари потребують втручання спеціаліста ще на етапі зачаття, адже проблеми у сфері сексуальності та мотивації можуть впливати на майбутнє ставлення до вагітності та дитини. Неплановане або прагматично мотивоване зачаття здатне створити емоційно несприятливу атмосферу в сім'ї, що ускладнює розвиток гармонійних стосунків.

Основними завданнями психологічної допомоги під час вагітності є зниження тривожності, формування материнської компетентності, прийняття змін власного тіла та розвиток позитивної взаємодії з дитиною. Найбільш ефективними формами роботи вважаються групові заняття, що поєднують вправи та обмін досвідом між вагітними жінками [1, с. 146].

Формування материнської сфери пов'язане зі зрілістю жінки та розвитком материнських почуттів, що вимагає адаптації до змін тіла й прийняття образу дитини. Психотерапевтичні практики (тілесні вправи, масаж, самомасаж) допомагають знизити дискомфорт, розвинути емпатію та турботливість. Готовність до материнства визначається п'ятьма компонентами: особистісною зрілістю, адекватною моделлю батьківства, мотивацією, компетентністю та інтеграцією материнства у структуру особистості. Важливою є також гармонізація взаємодії в тріаді «мати-дитина-батько», чому сприяє гаптомія – тактильне й емоційне спілкування з дитиною до та після народження, яке формує відчуття безпеки, зміцнює сімейні зв'язки та полегшує процес пологів [1, с. 149].

Хоча для більшості період вагітності та материнства є позитивним, значна частина жінок стикається з проблемами психічного здоров'я у перинатальний період, зокрема з тривожними та депресивними розладами. У світі їхня поширеність сягає 10–13 %, а в країнах із низьким та середнім рівнем доходів ці показники ще вищі. В Україні кожен третій житель протягом життя має досвід психічних розладів, а серед внутрішньо переміщених вагітних жінок виявлено високий рівень посттравматичного стресового розладу та тривожності. На перебіг і наслідки перинатального психічного здоров'я впливають соціально-економічні чинники, проблеми міжособистісних стосунків, небажана вагітність та попередні травматичні події. Неліковані розлади становлять ризик як для матері (ускладнення вагітності та пологів), так і для дитини (затримки розвитку, порушення емоційної сфери). Особливо важливими є перші 1001 день від зачаття до двох років життя дитини, адже саме цей період визначає її подальший фізичний, когнітивний і соціально-емоційний розвиток. Тому своєчасна психологічна підтримка вагітних і молодих матерів є критично необхідною як для індивідуального, так і для суспільного благополуччя [2, с. 2].

Було проведено дослідження, у якому взяли участь 30 жінок віком 23–44 років, серед яких біль-

шість мали 1–2 дітей, а дві були вагітні. Представниці з 14 областей України описали своє розуміння перинатального психічного здоров'я переважно через негативні асоціації: втому, страх, провину, сором, виснаження, невпевненість. Водночас дехто згадував і позитивні почуття – щастя, впевненість, підтримку. Жінки відзначали, що материнство докорінно змінює життя, і ці зміни часто не збігаються з очікуваннями. Багато хто стикався зі стигмою й осудом, що заважало просити про допомогу. Рівень психічного здоров'я визначав здатність піклуватися про себе, критично мислити, приймати рішення та долати труднощі [2, с. 3].

Також розглянуто питання внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Внутрішньо переміщені жінки перебувають у зоні підвищеного ризику психоемоційних розладів під час вагітності через стресові умови життя та обмежений доступ до соціальної підтримки. Такі розлади, зокрема тривога, депресія та порушення сну, негативно впливають на перебіг вагітності та можуть спричинити загрозу переривання вагітності (ЗПВ). У дослідженні, проведеному в Луганській області серед 22 вагітних ВПО у I–II триместрах, оцінювали ефективність комплексного лікування психоемоційних проявів. Окрім медикаментозної терапії, усі пацієнтки проходили клініко-акушерське та психометричне обстеження, включно з визначенням реактивної та особистісної тривожності, депресивних симптомів, вегетативних порушень і якості сну. Результати показали, що після лікування знизилися показники реактивної тривожності, депресії та вегетативних проявів, покращилася якість сну, а концентрація прогестерону та магнію в крові підвищилася, що свідчить про позитивний вплив комплексної терапії на психоемоційний стан і функціональну адаптацію вагітних ВПО. Отримані дані підтверджують доцільність застосування комплексного лікування для зниження психоемоційних ризиків, досягнення емоційної рівноваги та профілактики акушерських і перинатальних ускладнень у групі вагітних з високим ризиком ЗПВ [3, с. 688].

Висновки. Вагітність у жінок із ПТСР та внутрішньо переміщених осіб супроводжується підвищеним ризиком тривожності, депресії та порушень сну. Психоемоційний стан вагітної впливає на адаптацію до материнства, формування материнської компетентності та взаємодію з дитиною. Соціальна підтримка та відсутність стигми сприяють покращенню психічного здоров'я вагітних. Комплексне лікування, що поєднує медикаментозну терапію та психоемоційну підтримку, ефективно знижує рівень тривожності, депресії та вегетативних проявів, покращує якість сну і функціональну адаптацію вагітних ВПО. Своєчасне виявлення психоемоційних розладів та систематична підтримка вагітних є критично важливими для профілактики акушерських та перинатальних ускладнень.

Список використаних джерел

1. Скрипнікова А. М., Герасименко Л. О., Ісакова Р. І. Перинатальна психологія: монографія. Київ: Видав. дім «Медкнига», 2017. 168 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/200102236.pdf> (дата звернення: 15.07.2025).
2. Nataliia Gusak, Sally Kendall, Olena Nizalova. Understanding of perinatal mental health and its psychosocial determinants through Ukrainian women's experience. URL: <https://www.europeanjournalofmidwifery.eu/pdf-188194-110873?filename=Understanding%20of.pdf> (дата звернення: 30.09.2025).
3. Романенко І. Ю. Динаміка показників психоемоційного стану жінок – внутрішньо переміщених осіб із загрозою переривання вагітності на фоні комплексного лікування. URL: <https://doi.org/10.22141/2224-0721.16.8.2020.222890> (дата звернення: 30.09.2025).

Mezhuieva K., Student of the Specialty 053 Psychology, Education and Research Institute of Humanities of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), katernyna.mezhuieva@gmail.com

Oleksyuk O. M., Associate Professor of the Department of Ukrainian Language and Literature and Teaching Method, Faculty of Philology of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), olesyaoleksyuk1@gmail.com

PSYCHOLOGICAL AND MENTAL HEALTH ASPECTS OF WOMEN IN THE PERINATAL PERIOD

The article examines the psychological features of women's adaptation to pregnancy in the context of pre-existing post-traumatic stress disorder (PTSD). It analyzes changes in the psycho-emotional state of women during pregnancy, which is both a physiologically and psychologically significant stage in life. The article identifies several factors that may contribute to improving the mental health and well-being of mothers in Ukraine during their perinatal period.

Key words: pregnancy, PTSD, anxiety, therapy, pregnancy loss, miscarriage, internally displaced persons (IDPs), Ukraine.

УДК 159.923-055.26

Межуєва К. Д.

студент спеціальності 053 Психологія, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), katernyna.mezhuieva@gmail.com

Олексюк О. М.

доцент кафедри української мови та літератури та методики навчання, Філологічний факультет Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), olesyaoleksyuk1@gmail.com

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ДО ВАГІТНОСТІ ТА ПОДОЛАННЯ ОЗНАК ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ, ОТРИМАНОГО ВНАСЛІДОК ПЕРЕЖИТИХ ПСИХОТРАВМУЮЧИХ СИТУАЦІЙ

У статті розглядаються психологічні особливості процесу адаптації жінок до вагітності в умовах наявного посттравматичного стресового розладу (ПТСР), спричиненого попередніми психотравмуючими подіями. Здійснено аналіз змін у психоемоційному стані жінки під час вагітності, яка є як фізіологічним, так і психологічно значущим етапом у житті. Представлено можливі психотерапевтичні підходи до підтримки вагітних жінок з ознаками ПТСР, зокрема когнітивно-поведінкову терапію.

Ключові слова: вагітність, ПТСР, тривожність, КПТ, втрата вагітності, невиношування, безпліддя.

Постановка проблеми. Вагітність є складним періодом трансформацій у житті жінки, що супроводжується не лише фізіологічними, а й значними психологічними змінами. У нормі цей період може супроводжуватися тривогою, коливаннями настрою, підвищеною вразливістю, стресом. Стрес – це неспецифічна реакція організму на будь-які вимоги або виклики зовнішнього або внутрішнього середовища. Важливо розрізняти два основних види стресу: гострий і хронічний. Гострий стрес виникає у відповідь на конкретні події чи ситуації, які тривають недовго. Натомість хронічний стрес – це тривалий, постійний або повторюваний стан напруги, який

виникає внаслідок довготривалих труднощів або травматичних подій. Якщо він не отримує належного управління або терапевтичної підтримки, хронічний стрес може призвести до виснаження адаптивних можливостей організму, порушень роботи нервової та ендокринної систем, зокрема гіпоталамо-гіпофізарно-надниркової осі. Такий дисбаланс викликає підвищений рівень кортизолу, зниження імунітету та збільшує ризик розвитку посттравматичного стресового розладу (ПТСР), як, наприклад, у жінок, які мали у своєму досвіді психотравмуючі ситуації (втрата вагітностей у різні етапи виношування та материнства – від зачаття до першого року

ЗМІСТ

ІНКЛЮЗІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ

ВІТАЛЬНІ СЛОВА	4
<i>Бережник О. В., Коренева Ю. П.</i> Емоційна грамотність як чинник збереження психологічного здоров'я студентської молоді в умовах соціальної нестабільності.....	6
<i>Білокамінська Л. А., Чугуєва І. Є.</i> Професійна самореалізація як чинник становлення особистості жінок.....	8
<i>Демкова Н. Ю., Рогальська-Яблонська І. П.</i> Особливості адаптації дітей шестирічного віку до навчальної діяльності	10
<i>Дігтяренко В. Ю., Литвиненко І. С.</i> Захисні механізми психіки в умовах стресових ситуацій.....	12
<i>Заїка Г. О., Олексюк О. М.</i> Соціально-психологічна робота з жінками, які стали жертвами домашнього насильства.....	14
<i>Карсканова С. В., Прийма О. М.</i> Особливості сепарації підлітків з особливими освітніми потребами.....	16
<i>Карсканова С. В., Ніязов Р. В.</i> Вибір стратегій поведінки особистості при внутрішньоособистому конфлікті.....	18
<i>Кравчук О. Ю.</i> Інклюзивне освітнє середовище в закладах вищої освіти: концепції, виклики та траєкторії розвитку	21
<i>Кравчук О. Ю.</i> Штучний інтелект як інструмент підтримки практики психологів у роботі з інклюзивними учнями.....	23
<i>Кравчук О. Ю., Новікова Г.</i> Інклюзивні підходи до психосоціальної підтримки підлітків: адаптація до різних потреб та контекстів	25
<i>Кравчук О. Ю., Райковська В. М.</i> Профорієнтація дітей з особливими потребами: міжгалузевий підхід, індивідуальна підтримка та інклюзивні траєкторії розвитку.....	27
<i>Кравчук О. Ю., Ускова О. М.</i> Моніторинг розвитку соціальних навичок за допомогою ШІ: приватність, етика та інтерпретація результатів	29
<i>Кравчук О. Ю., Христиановська Л. А.</i> Роль сім'ї та партнерського оточення в процесі психологічної реабілітації жінок	31
<i>Курчатова А. В.</i> Теоретико-методологічні підходи розкриття механізмів реалізації супервізії в інклюзивній освіті.....	33
<i>Ларченко І. В., Богданова О. В.</i> Інноваційні тенденції та впровадження технологій штучного інтелекту у вищій освіті.....	35

Ларченко І. В., Іщенко О. А.	Модераційний ефект емоційного інтелекту у збереженні автономної мотивації студентів в умовах стресогенності.....	38
Ларченко І. В., Іщенко Я. П.	Взаємозалежність когнітивних та емоційних процесів у стані довготривалого стресу в осіб, що мешкають у прифронтових зонах.....	40
Литвиненко І. С.	Послуга раннього втручання – перша сходинка інклюзії.....	43
Литвиненко І. С., Гончарова О. О.	Емоційне вигорання працівників гуманітарної сфери та представників допомагаючих професій в контексті ургентного реагування	44
Литвиненко І. С., Джигота Е. В.	Деякі аспекти психологічної допомоги військовим після повернення з зони бойових дій засобами арттерапії.....	47
Литвиненко І. С., Малюжеко М. В.	Формування пізнавальної мотивації у дітей молодшого шкільного віку	49
Матко Д. А., Олексюк О. М.	Вплив соціальних мереж на формування ціннісно-сислової сфери особистості.....	51
Матко Д. А., Олексюк О. М.	Соціальні мережі як середовище конструювання ідентичності та ціннісних пріоритетів.....	53
Межуєва К. Д., Олексюк О. М.	Особливості ментального здоров'я жінки у перинатальний період	55
Межуєва К. Д., Олексюк О. М.	Психологічні особливості адаптації до вагітності та подолання ознак посттравматичного стресового розладу, отриманого внаслідок пережитих психотравмуючих ситуацій.....	57
Михальченко Н. В.	Складові готовності майбутніх вчителів початкових класів до розвитку рефлексії учнів в умовах інклюзивного навчання	60
Михальченко Н. В., Криницька О. О.	Психологічна підтримка осіб, які пережили травматичні події: комплексний аналіз методів, ефективності та факторів впливу	63
Михальченко Н. В., Михальченко І. В.	Симптоми професійного вигорання педагогів та фахівців	65
Мірзоян К. О.	Взаємозв'язок самооцінки та рівня самоактуалізації у творчих особистостей.....	68
Мочалова О. В.	Особливості розвитку пізнавальних процесів дітей дошкільного віку з порушенням інтелектуального розвитку.....	69
Олексюк О. М., Корнієнко В. А.	Особливості проявів ПТСР у військових і шляхи запобігання.....	71
Прасол Д. В.	Характер і причини визначення інвалідності серед осіб з особливими освітніми потребами, які здобувають освіти за умови інклюзивного навчання.....	73
Сінченко В. М., Коренева Ю. П.	Майндфулнес-практики як засіб збереження психоемоційної стійкості у волонтерській діяльності в умовах воєнного часу	75
Сеннар К. Б., Олексюк О. М.	Вплив професійного іміджу на ефективність консультативної діяльності психолога	77
Сеннар К. Б., Олексюк О. М.	Імідж психолога як чинник успішної професійної реалізації	79

Ткаченко О.	Прояви булінгу в закладах середньої освіти.....	81
Тур О. В.	Управління інклюзією у закладах вищої освіти: стратегії формування інклюзивної культури та їх вплив на результативність закладу освіти.....	82
Чугуєва І. Є., Мачечук Н. В.	Психологічні чинники соціальної реінтеграції учасників бойових дій	84
Яблонський А. І., Савицький О. В.	Теоретичні підходи до вивчення бойового стресу у військовослужбовців.....	86

МИКОЛАЇВЩИНА І ПІВНІЧНЕ ПРИЧОРНОМОР'Я: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Бєляков Д.	Імператорський Новоросійський університет – метеорологічна перлина Північного Причорномор'я.....	89
Галєєва М.	Психологічна допомога сім'ям загиблих воїнів.....	91
Гей С. П.	Грецькі топоніми Північного Причорномор'я: історико-лінгвістичний аспект	92
Гранченко М. В., Хрящевська Л. М.	Відкриття перших закладів освіти в Одесі (1794–1830-ті рр.)	95
Коваль Г. П., Ляшенко І. О.	Висвітлення моментів життя караїмів Одеси на сторінках газети «Одесские Новости» в кінці XIX – на початку XX ст.	96
Костирко Т. М.	Штучний інтелект як інструмент збереження культурної спадщини університетів.....	97
Нефьодов Д.	Освітнє та громадське значення історичного краєзнавства в сучасних вітчизняних закладах освіти	99
Рижева Н., Довбня В.	Пам'яткоохоронна діяльність на території Миколаївської області (2000–2019 рр.).....	101
Рижева Н., Михайлов М.	Культурні взаємовпливи у декоративному оздобленні піхов мечів Київської Русі	102
Семешин Е.	До біографії Валерії Містюк: Уродженка Миколаєва в історії радянської психології.....	104
Сергієва Ю. С., Матвієнко Л. В.	Експерименти на Засільському цукровому заводі: історичний екскурс.....	105
Тернович Б. П.	Голокост на Миколаївщині.....	106
Ткаченко О.	Прояви булінгу в закладах середньої освіти: теоретичний аналіз	107
Філенко А., Нефьодов Д.	Західна історіографія господарської реформи у СРСР 1965 р.	108
Фьольдварі Шандор.	Український газ під Чорним морем і перспективи турецьких інвестицій	111
Шевченко А.	Становлення землеробства у Буджаку на початку XIX ст.	112
Шевчук В.	Український націонал-комунізм 1918–1921 рр.: історіографічний та джерелознавчий аналіз	114

ДИЗАЙН

Данильченко Н. В., Гавловська Д. А.	Сучасні концепції в проектуванні дизайну плавучих будинків	116
Матійко Н. О., Бєлосвіт Я. О.	Управління дизайном в епоху цифрових технологій: синергія комп'ютерної графіки та креативних процесів.....	118
Матійко О. В., Обухова В. О.	Сучасні текстильні матеріали в інтер'єрних макетах: імітація оббивки і декоративних елементів.....	119
Портнов Д., Атанова Є.	Значення академічного рисунка у формуванні конструктивного мислення майбутніх дизайнерів.....	121

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ**Вакуліна Л. М., Лагерний Д. І.**

Фізичне виховання як компонента патріотичного формування молоді 123

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ НАУКИ**Бобіна О. В.** Як працює Гуманітарний інститут на четвертий рік Великої війни 126**Валуєва Ю. А., Чурсіна А. О., Шаповалова І. В.**

Розвиток освіти південної України у XIX–XX ст. 130

Васильєва В. В., Лукашик В. І., Шаповалова І. В.

Війна і психічне здоров'я українців в умовах воєнного стану 132

Волкотрубенко Є. О., Шаповалова І. В.Еволюція портової інфраструктури Миколаївщини
як чинник економічного зростання південного регіону 135**Запесочний Н. О., Шаповалова І. В.**Розвиток суднобудівної промисловості Миколаївщини:
історичний вимір та сучасні перспективи 136**Залізко А. С., Шаповалова І. В.**Формування багатонаціонального культурного середовища
Північного Причорномор'я (кінець XVIII ст. – XIX ст.) 138**Корольова Т. М., Кравчук О. Ю.**Психологічні чинники медіаграмотності як елемент соціальної
компетентності індивіда 140**Михальченко Н. В., Молчанова О. М.**Готовність майбутніх вчителів початкових класів
до організації навчальної діяльності молодших школярів 141**Моїсеєнков А. В., Шаповалова І. В.** Особливості соціально-економічного життя

Північного Причорномор'я у період 1917–1921 рр. 144

Надточій І. В.Взаємодія медицини та освіти у реалізації програм раннього
втручання у розвиток дитини 146

ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВИХ СТАТЕЙ 154

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СТАТТІ 155

Наукове видання

ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК НУК

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 18

Редколегія не завжди поділяє погляд авторів статей.
За достовірність викладених фактів відповідальність несе автор.

Формат 60×84¹/8. Ум. друк. арк. 18,1. Тираж 100 пр. Зам. № 3012-1.

Поліграфічне підприємство СПД Румянцева Г. В.
54038, м. Миколаїв, вул. Бузника, 5/1.
Свідоцтво МК № 11 від 26.01.2007 р.